

4. Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

Черноіванова Г.С.,

к.е.н., доцент,

докторант кафедри менеджменту та бізнесу,

Харківський національний економічний університет ім.. С.Кузнеця

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ

ІННОВАЦІЙНОЮ СКЛАДОВОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У статті узагальнено теоретичні підходи сутності загальних функцій управління, функцій управління інноваціями; уточнено перелік функцій управління інноваційною складовою підприємства; визначено відмінності між функціями управління та функціями управління інноваціями; уточнено зміст функцій управління інноваційною складовою підприємства.

Ключові слова: функції управління інноваціями, функціональний підхід, інноваційна праця, перелік функцій, управління інноваційною складовою підприємства.

Постановка проблеми. Управління інноваційною складовою підприємства базується на вивченні таких її інструментів, як функції управління інноваціями та інноваційною працею. Узагальнення та виділення окремо функцій управління інноваціями, з'ясування їх змісту є актуальним у зв'язку з застосуванням функціонального підходу до управління інноваційною складовою підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти визначення змісту функцій управління інноваціями та формування їх переліку висвітлені в працях таких зарубіжних та українських вчених: Милгрома П., Робертса Дж, Череп А. В., Олейнікової Л. Г., Черепа О. Г., Ткаченко О. В., Турила А. А., Єфремова О. С., Сорокі К. О., Покотілової В. І., Полянської А. С., Длігача А. О., Меркулова М. М., Поршнева А. Г., Румянцевої З. П., Саломатіна Н.А., Файоля А. та ін. В роботах [1] досить ґрунтовано визначено зміст функцій управління інноваційної діяльності. Князевич А.О., Крайчук О.В. [2] у схему процесу

управління інноваційним розвитком підприємства включає загальні функції управління, є визначає їх відмінність за змістом. Ермошенко М.М., Ганущак – Єфіменко Л.М., Колосок С. І. також акцентують увагу на загальних функціях управління, однак залишають поза увагою, що функції управління інноваційною діяльністю відрізняються від загальних функцій за змістом [3,4]. Єфремов О.С. [4] підкреслює, що функції управління інноваціями будуть відрізнятися від загальних функцій тільки змістово. Ілляшенко С.М. [5] відокремлює функції управління інноваційною діяльністю, але більшість функцій схожі на завдання. Зокрема, серед авторів немає єдності стосовно складу функцій управління інноваціями та специфіки їх змісту.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак у всіх цих роботах не визначено єдиного підходу до формулювання та специфіки функцій управління інноваційною складовою підприємства.

Разом з цим, також недостатньо розробленими залишаються теоретичні та практичні питання щодо визначення змісту функцій управління інноваційною складовою підприємства (або управління інноваціями та інноваційною працею) та урахування їх особливостей, що сприятиме активізації інноваційної праці та підвищенню ефективності інноваційної діяльності.

Мета статті. Метою цієї роботи є обґрунтування підходу до формулювання функцій управління інноваційною складовою підприємства та виявлення їх особливостей та змісту.

Для досягнення поставленої мети дослідження визначено такі наукові завдання:

- 1) узагальнити теоретичні підходи щодо управління інноваційною складовою підприємства та обґрунтувати перелік функцій управління інноваційною складовою підприємства;

2) визначити відмінності між переліками та сутністю функцій управління та функцій управління інноваціями;

3) уточнити зміст функцій управління інноваційною складовою підприємства.

Виклад основного матеріалу. Оскільки в економічній літературі [1-23] відсутня чіткість у визначенні змісту функцій управління інноваційною складовою підприємства, то було обґрунтовано підхід до формування функцій управління інноваційною складовою підприємства, виявлення їх особливостей, змісту та сформульовано такі концептуальні положення підходу, що пропонується:

По-перше, функціональний підхід концентрується на тісному взаємозв'язку всіх функцій управління. Для управління підприємством, орієнтованим на інновації, це функції: планування, організація, мотивація, контроль і регулювання. Він тісно пов'язаний з іншими підходами, перш за все з структурним. Функціональний підхід ґрунтується на сукупності функцій, необхідних для задоволення потреб. Даний підхід сприяє вдосконаленню всього управління шляхом розробки інновацій.

По-друге, більшість авторів погоджуються, що інноваційна складова підприємства включає інновації та інноваційну працю. Тому при обґрунтуванні переліку функцій управління інноваційною складовою підприємства, будемо спиратись саме на цю точку зору.

По-третє, у зв'язку із застосуванням функціонального підходу до категорій управління інноваційною складовою підприємства, узагальнено існуючі функції управління, а потім виділено функції управління інноваціями та визначено відмінності між переліками та сутністю функцій управління та функцій управління інноваціями. Розглянута сутність поняття «функція», яку визначають як «роботу, яка виконує певний об'єкт або його призначення». Результати аналізу існуючих функцій управління за різними підходами вчених узагальнено в табл.1.

17	Аркадіуш Леткевіч	+	+		+	+												
18	Поршнев А. Г., Румянцева З. П., Саломатин М.О.	+	+	+	+	+												
19	Бойчик І.	+	+		+	+												
20	Буренніков Ю.Ю., Поліщук Н.В., Ярмоленко В.О.	+	+		+	+												
21	Князевич А.О., Крайчук О.В.	+	+		+	+												
22	Погорелов Ю.С.	+	+	+	+	+												
23	Егорова Е.В.	+	+		+	+		+					+	+				
24	Чумаченко Н.Г.	+	+	+	+	+		+										
25	Богатин Ю.В., Швандар В.А.	+			+	+		+					+	+				
26	Муравьев А.И., Игнатьев А.М., Крутик А.Б.	+	+		+	+												
	Питома вага,%	100	92,3	38,5	73	88,5	7,7	27	3,8	3,8	3,8	3,8	22,2	19,2	3,8	3,8	3,8	3,8

* Складено автором на основі [1,2,4,6-20]

Результати аналізу діючих «функцій управління» показав, що практично усі приведені автори розуміють функцій управління в класичному сенсі, наведеному Файодем А.: планування, організація, мотивація та контроль. На основі проведеного аналізу «функцій управління» (табл.1) отримані також наступні результати: Крім перерахованих вище функцій: планування, організація, мотивація, контроль; 38,5 % з аналізованих авторів використовують функцію координація та 27% – функцію регулювання. Усі інші функції (табл.1) повторюються рідко.

Більшість з наведених вище авторів виділяють також функції: контроль та мотивація. Джонсон Р., Каст Ф., Розенцвейг Д. доповнюють загальні функції управління: планування, організація, регулювання функцією – зв'язок. Варто зауважити, що функцію зв'язок доцільно віднести до функції координація, але зазначені автори функцію координація залишають поза увагою. Наприклад,

Воронков Д.К., Єфремов О.С., Румянцева З.Л., Поршнева А. Г., Саломатин М.О., Погорелов Ю.С. розглядають такі ж самі функції, що і Череп А.В., Олейнікова Л.Г., Череп О.Г., Ткаченко О.В., але до них додають ще одну: контроль. Аркадіуш Лєткевіч, Тимцуник В.І., Ціпуринда В.С., Покропивний С.Ф., Князевич А.О., Крайчук О.В. відзначають тільки чотири функції: планування, організація, контроль, мотивація. Кузьмін О.Є., Буренніков Ю.Ю., Поліщук Н.В., Ярмоленко В.О. виділяє такі ж самі функції як і Єфремов О.С. але функцію: координація замінює на: регулювання. Хобта В.М., Лаврик У.В., Попова О.Ю., Шилова О.Ю. розглядають функції аналогічні Кузьміну О.С., при цьому доповнюють ще одну: облік, яку на наш погляд відноситься у функцію контроль. Петренко С.М., Семенко І.В, Осипов В.І. вказують такі ж функції як і Кузьмін О.Є. але замість функції – мотивування пропонують функцію – аналіз, яку доцільно на наш погляд віднести до функції регулювання. У словнику з суспільних наук функцію планування доповнюють ключовими словами: визначенням цілей, але з цим не можна однозначно погодитися. У словнику також окремо виділяють функцію облік, яку як було зазначено вище слід віднести до функції контроль. Гюлик Л. на відміну від існуючих функцій управління розглядає ще чотири: комплектування штату; керівництво; звітність; складання бюджету. На наш погляд, ці функції більш схожі на їх реалізацію. Слід зазначити, що функції: комплектування штату, керівництво можна об'єднати та віднести у функцію координація, 3.звітність – також у функцію координацію, 4.складання бюджету – у функцію планування . Стадник В.В., Мельничук О.П., Йохна В.М. доповнюють загальні функції управління: планування, організація, координація, контроль функціями: прогнозування та активізування. На нашу думку, функцію прогнозування слід об'єднати з функцією планування.

Далі необхідно проаналізувати запропоновані авторами функції управління інноваціями. Що стосується, функції управління інноваціями, то аналіз (табл. 2) засвідчив їх відмінність від класичного розуміння функцій управління.

Результати аналізу діючих функцій управління узагальнено у табл.2.

Таблиця 2

Результати аналізу діючих функцій управління інноваціями

№ п/п	Автор(и)	Планування	Організація	Координація	Мотивація (стимулювання)	Контроль	Розробка інноваційної стратегії	Регулювання	Активізування	Прогнозування	Маркетинг	Формулювання інноваційних цілей	Економічна	Інтелектуальна
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	Буренніков Ю.Ю., Поліщук Н.В., Ярмоленко В.О.	+	+		+	+	+	+				+		
2	Ермошенко М. М., Ганущак-Єфіменко Д.М.	+	+			+					+			
3	Захарченко В.І., Микитюк П.П.	+	+	+	+	+				+				
4	Колосок С.І.	+	+		+	+								
5	Краснокутська Н.В.	+	+	+	+	+				+		+		
6	Оголева Л.Н.	+	+	+	+	+								
7	Кузьмін О.Є., Алексєєв І.В., Сай Л.П., Коць О.О.	+	+		+	+		+						
8	Тимцуник В.І., Ціпурінда В.С.	+	+		+	+								
9	Стадник В.В., Мельничук О.П., Йохна В.М.	+	+	+		+			+					
10	Єфремов О.С.	+	+	+	+	+								
11	Ілляшенко С.М.	+	+			+								
12	Турило А. А.					+							+	+
	Питома вага,%	100	100	42	67	100	8	18	8	17	8	17	8	8

* Складено автором на основі [1,3,4,5, 9,14,19,21,22,23]

Результати аналізу «функцій управління інноваціями» також показав, що усі автори (табл.2) розуміють функцій управління в класичному сенсі, наведеному Файодем А.: планування (100% з аналізованих авторів) , організація (100%), мотивація (67%) та контроль (100%). На основі проведеного аналізу « функцій управління інноваціями» (табл.2) отримані

також наступні результати: крім перерахованих вище функцій: планування, організація, мотивація, контроль; 42 % з аналізованих авторів використовують функцію координація. Усі інші функції управління інноваціями (табл.2) повторюються рідко.

Буренніков Ю.Ю., Поліщук Н.В., Ярмоленко В.О. відносять до функції управління інноваційною діяльністю такі загальні функції управління як організація, стимулювання, контроль, регулювання. При цьому автори пропонують ще одну функцією: розробка інноваційної стратегії і формування цілей інновацій. Захарченко В.І., Микитюк П.П. також вважають, що до функцій управління інноваціями необхідно віднести також функції управління: прогнозування, планування, організація, координація, мотивація і стимулювання, контроль. Також як і Буренніков Ю.Ю., Поліщук Н.В., Ярмоленко В.О., Краснокутська Н. В. вважає, що до функцій управління інноваціями необхідно віднести: формулювання інноваційних цілей. Але на наш погляд, формулювання інноваційних цілей – це етап розробки інноваційної стратегії, ніж функція. Варто зазначити, що Краснокутська Н.В. залишає поза увагою таку функцію як розробка інноваційної стратегії, акцентуючи увагу лише на першому етапі її формування. Особливу увагу Краснокутська Н.В. приділяє функції прогнозування, яку відокремлює від функції планування. Необхідно відзначити, що на наш погляд ці дві функції доцільно не відокремлювати, а об'єднати їх у одну: планування.

Оголева Л.Н. до функцій інноваційної діяльності відносить загальні функції менеджменту. Єрмошенко М.М, Ганущак – Єфіменко Л.М., Колосок С.І. акцентують увагу на функціях менеджменту, однак залишив поза увагою те, що функції управління інноваційною діяльністю повинні відрізнятися від загальних функцій управління за змістом. Єрмошенко М.М, Ганущак – Єфіменко Л.М. тільки доповнюють загальновизнані функції управління функцією – маркетинг, однак з цієї точки зору не можна погодитися, оскільки це порушує єдність основи класифікації.

Ілляшенко С.М. відокремлює функції управління інноваційною діяльністю від

загальних функцій управління, окрім цього наведені функції (окрім функції – формування організаційної структури управління інноваційною діяльністю) більшість схожі на завдання управління інноваційною діяльністю.

Єфремов О.С. вважає, що функції управління інноваційним розвитком підприємства ідентичні загально визначеним функціям управління. Але автор виділяє одну особливість – «функції управління інноваційним розвитком підприємства мають бути орієнтовані на якісну зміну стану підприємства з використанням результатів інноваційної діяльності».

Стадник В.В., Мельничук О.П., Йохна В.М. розглядає функції управління інноваційним розвитком відповідно загальним функціям шляхом їх конкретизації. Але ми дотримуємося думки, що функцію активізування слід доцільно замінити на функцію регулювання.

Слід також зазначити, що деякі автори називають функції управління інноваціями – функціями інноваційної діяльності, інші – функціями інноваційного розвитку. Але ми вважаємо, що усі функції, які пов'язані з інноваційною діяльністю доцільно об'єднати під назвою «функції управління інноваціями».

По-четверте, згідно проаналізованих підходів щодо функцій управління інноваціями та з урахуванням зроблених зауважень, варто зауважити, що до функцій управління інноваціями будемо відносити загальні функції управління: планування; організація; мотивація; контроль; регулювання. Функції управління інноваційною працею ідентичні функціям управління інноваціями: планування; організація; мотивація; контроль; регулювання. Але зміст цих функцій різнитися з урахуванням специфіки об'єкту управління. Тому було уточнено зміст функцій управління інноваційною складовою підприємства:

1. планування (вибір місії підприємств, які орієнтуються на інновації, формулювання інноваційних цілей; аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища, стратегічне інноваційне планування, яке передбачає розробку інноваційної стратегії підприємства). Аналіз зовнішнього середовища передбачає вивчення та прогноз потреб в інноваціях. Він дозволяє

підприємству діяти більш ефективно, готуючись до можливих негативних змін. Аналіз внутрішнього середовища включає оцінку сприйнятливості підприємства до інновацій (аналіз інноваційного потенціалу). Елементами інноваційного потенціалу є його матеріальні, маркетингові, трудові й фінансові ресурси. При виборі інноваційної стратегії необхідно обов'язково проаналізувати та оцінити фінансове забезпечення підприємства;

2. функція організація означає процес формування організаційної структури управління інноваціями; досягнення поставлених інноваційних цілей шляхом своєчасного забезпечення виконання планових завдань та регулюванням спільних і скоординованих дій працівників);

3. сутність функції мотивація полягає у стимулюванні зацікавленості робітників у результатах впровадження інновацій, а також у створенні мотиваційного механізму, наявності кваліфікованого персоналу, можливості перекваліфікації кадрів;

4. функція контроль включає два види контролю: оперативний та стратегічний контроль.

Стратегічний контроль полягає у контролюванні процесу розробки та реалізації інноваційної стратегії підприємства, а також хід виконання науково-технічних заходів.

Оперативний контроль забезпечує контролювання всіх етапів інноваційного процесу, а також виконання поточних завдань.

5. регулювання полягає у формуванні необхідних дій щодо реалізації поставлених інноваційних цілей, усунення недоліків інноваційної діяльності підприємства. Ця функція нерозривно пов'язана з функцією контроль.

Висновки і пропозиції. На основі приведеного аналізу категорії «функція управління» отримані наступні результати: практично усі автори розуміють функції управління в класичному сенсі: планування, організація, мотивація, контроль. Результати аналізу категорії «функції управління інноваціями» також показали, що усі приведені автори розуміють функції управління в класичному сенсі, наведеному А.Файодем.

До функцій управління інноваційною складовою підприємства будемо відносити загальні функції управління: планування; організація; мотивація; контроль; регулювання. Але зміст цих функцій різниться з урахуванням специфіки об'єкту управління.

Наукова новизна одержаних результатів складається у наступному: 1) узагальнено теоретичні підходи сутності загальних функцій управління, функцій управління інноваціями; 2) уточнено перелік функцій управління інноваційною складовою підприємства; 3) визначено відмінності між функціями управління та функціями управління інноваціями.

Майбутнім напрямком дослідження у цій предметній галузі може стати обґрунтування теоретичного підходу до формування організаційно-економічного механізму управління інноваційною складовою підприємства

Література:

1. Тимцуник В.І., Ціпуринда В.С. Побудова системи управління підприємства на засадах інноваційного підходу / В.І. Тимцуник, В.С. Ціпуринда // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – №6 березень. – С.10-25.
2. Князевич А.О., Крайчук О.В. Механізми управління інноваційним розвитком: монографія / А.О. Князевич, О.В.Крайчук. – Рівне: Видавець О.Зень, 2011. – 136 с.
3. Єрмошенко М.М., Ганущак – Єфіменко Л.М. Економіка та управління інноваційною діяльністю: [навчальний посібник] / М. М. Єрмошенко, Л. М. Ганущак – Єфіменко. – К. : Національна академія управління, 2011. – 528 с.
4. Єфремов О.С. Управління інноваційним розвитком підприємства: аспекти методології: монографія / О. С. Єфремов. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2012. – 504 с.
5. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи: навчальний посібник / С.М. Ілляшенко. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – С. 278
6. Fayol H. General and Industrial Management / H. Fayol. I. Grai. – New York: Ieee. 1984. – 112 p.

7. Колосов А. Н. Адаптивная организация деятельности предприятия: монография / А. П. Колосов. – Луганск: Изд-во ВНУ им. В. Даля, 2008. – 440 с.
8. Управління інноваційним розвитком підприємства на основі реінжинірингу: монографія / А.В.Череп, Л.Г.Олейнікова, О.Г.Череп, О.В. Ткаченко. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2009. – 270 с.
9. Кузьмін О.Є. та ін. Економіка інноваційного підприємства: навч. посібник. – 2-е видання. / О. Є. Кузьмін, І. Н. Пашенко, Л. І. Чернобай, А. О. Босак. – Львів: Міські інформаційні системи, 2011. – 390 с.
10. Воронков Д. К. Управление изменениями на предприятии: теория и прикладные аспекты: монография / Д. К. Воронков // Х.: ИД «ИНЖЭК», 2010. – 360 с.
11. Механізми забезпечення розвитку підприємств: еколого – економічний аспект: монографія / В. М. Хобта, У. В. Лаврик, О. Ю. Попова, О. Ю. Шилова. – Донецьк, ПП Чернецька Н. А., 2009. – 272 с.
12. Петренко С. М., Сіменко І. В., Контрольно-аналітичний механізм в управлінні бізнесом підприємства: монографія / С. М. Пітренко, І. В. Сіменко; М-во освіти і науки, молоді та спорту України. – Донецьк : Донбас. – 2011. – 232 с.
13. Меркулов М.М. Науково - технологічний розвиток і управління інноваціями: [монографія] / М. М. Меркулов. – Одеськ. національн. ун-т ім. І. І. Мечникова. – Одеса: Фенікс, 2008. – 344 с.
14. Стадник В. В., Мельничук О. П., Йохна В. М. Маркетинг-менеджмент інноваційного розвитку підприємства: монографія / В. В. Стадник, О. П. Мельничук, Йохна В. М. – Хмельницький: ПП Гонта А. С., 2013. – 206 с.
15. Економіка підприємства: підручник / За заг. ред. С. Ф. Покропівного. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2005. – 528 с.
16. Леткевіч Аркадіуш. Управління організаціями (деякі аспекти): монографія / Аркадіуш Леткевіч. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. – 148 с.

17. Управление организацией: учебник / под. ред. А. Г. Поршнева, З. П. Румянцевой, Н.А. Саломатина. – 3-е изд. перераб. и доп. – М.: ИНФРА –М, 2003. – 716 с.

18. Бойчик І. М. Економія підприємства: навчальний посібник / І. М. Бойчик. – К.: Атіка, 2006. – 528 с.

19. Буренніков Ю. Ю. Управління інноваційною діяльністю в промисловості: сутність, особливості розвитку, шляхи удосконалення: монографія / Ю.Ю. Буренніков, Н.В. Поліщук, В.В. Ярмоленко. – Вінниця: ВНТУ, 2011. – 184 с.

20. Егорова Е. В. Алгоритм совместного проектирования и совершенствования функциональных структур управления предприятия / Е. В. Егорова // Финансы, учет, банки: Сб. научных трудов / под.общ. ред.. П.В. Егорова. – Донецк: Дон НУ, 2004 . Выпуск 10. – С.107-119

21. Краснакутська Н.В. Інноваційний менеджмент: навч.посібник / Н. В. Краснакутська. – К.:КНЕУ,2003. – 504 с.

22. Турило А.А. Основи управління інноваційним розвитком підприємства: монографія / А. А. Турило. – Кривий Ріг: Вид. Козлов Р.А., 2017. – 307 с.

23. Goffin K. Innovation Management / K. Goffin, R. Mitchell. – NY: Palgrave Macmillan, 2010. – 416 p.

Черноиванова А. С. Функциональный подход к управлению инновационной составляющей предприятия

Аннотация. В статье обобщены теоретические подходы сущности общих функций управления, функций управления инновациями; уточнен перечень функций управления инновационной составляющей предприятия; определены различия между функциями управления и функциями управления инновациями; уточнено содержание функций управления инновационной составляющей предприятия.

Ключевые слова: функции управления инновациями, функциональный подход, инновационный труд, перечень функций, управление инновационной составляющей предприятия.

Chernoivanova A. S. Functional approach to the management of the innovative component of the enterprise

Summary. The article summarizes the theoretical approaches of the essence of general management functions, management functions of innovations; the list of functions of management of an innovative component of the enterprise is specified; Differences between management functions and innovation management functions are defined; the content of management functions of the innovative component of the enterprise is specified.

Key words: innovation management functions, functional approach, innovative work, list of functions, management of the innovative component of the enterprise.